Η «ιατρικοποίηση» της ζωής μας (Θ. Μουντοκαλάκης καθ. Παθολογίας του Παν/μίου Αθηνών)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 17 Ιανουαρίου, 2006

Στο θεατρικό έργο του Jules Romains «Dr knock» ή «Ο θρίαμβος της Ιατρικής» (1923) -τη σάτιρα που έκανε ευρέως γνωστό το Γάλλο συγγραφέα- ο γιατρός Knock διαδέχεται ένα παλιό γιατρό που είχε επί πολλά χρόνια ασκήσει την Ιατρική σε μια μικρή επαρχιακή πόλη και είχε έρθει η ώρα να πάρει τη σύνταξη του. Παραδίδοντας το ιατρείο του στον Knock, ο ηλικιωμένος γιατρός σπεύδει να τον προειδοποιήσει: «Κύριε συνάδελφε, θέλω να είμαι ειλικρινής μαζί σας. Σ' αυτήν την πόλη δεν πρόκειται να βγάλετε χρήματα. Οι άνθρωποι εδώ είναι υγιέστατοι· πολύ σπανίως αρρωσταίνουν». Χαμογελώντας ο νέος γιατρός ευχαριστεί ευγενικά τον προκάτοχο του κι οι δυο γιατροί αποχαιρετιούνται.
Έπειτα από χρόνια, ο συνταξιούχος γιατρός βρίσκεται τυχαία κοντά στην περιοχή και σκέπτεται να επισκεφθεί τον διάδοχο του. Πλησιάζοντας στο παλιό του ιατρείο διαπιστώνει με έκπληξη ότι υπάρχει μια ουρά αρρώστων που περιμένουν υπομονετικά έξω από την πόρτα. Όταν συναντάει το συνάδελφο του, του ζητάει με περιέργεια να του εξηγήσει το φαινόμενο. «Α, είναι απλό», απαντά ο νέος γιατρός, «όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν άρρωστοι. Απλώς δεν το γνώριζαν. Εγώ το μόνο που έκανα ήταν να τους βοηθήσω να το καταλάβουν».

Η ευτράπελη αυτή ιστορία φέρνει στο προσκήνιο ένα πολύ σοβαρό ερώτημα: **Τι διακρίνει την υγεία από τη νόσο;** Ο διάσημος Άγγλος γιατρός του 17ου αιώνα Thomas Sydenham, γνωστός και ως Άγγλος Ιπποκράτης, πίστευε ότι οι αρρώστιες έχουν μια αυτοτελή παρουσία, ανεξάρτητη από τον παρατηρητή. Με άλλα λόγια, ότι υπάρχουν στη Φύση έτοιμες να «ανακαλυφθούν». Πριν από τριάντα ακριβώς χρόνια από σήμερα, με το βιβλίο του «Ιατρική Νέμεσις», ένας χαρισματικός και παθιασμένος συγγραφέας, ο Ivan Illich τάραξε τη λιμνάζουσα ακαδημαϊκή ιατρική κοινότητα διακηρύσσοντας ότι «***η μεγαλύτερη απειλή κατά της υγείας στον κόσμο είναι η σύγχρονη Ιατρική***».
Υγεία, υποστήριζε ο Illich, είναι η ικανότητα αντιμετώπισης της ανθρώπινης πραγματικότητας του θανάτου, του πόνου και της αρρώστιας. Η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει, αλλά η σύγχρονη Ιατρική έχει ξεπεράσει τα όρια αποδυόμενη σε μια τιτάνια μάχη για την εκρίζωση του θανάτου, του πόνου και της αρρώστιας. **Με τον τρόπο αυτόν μεταμορφώνει τους ανθρώπους σε καταναλωτές ή αντικείμενα, καταστρέφοντας την ικανότητα τους για υγεία**.
Ο Illich αναφέρεται στην «ιατρογένεση», της οποίας διακρίνει τρία επίπεδα: την

κλινική ιατρογένεση, που είναι η βλάβη που προκαλείται από αναποτελεσματικές, τοξικές και επικίνδυνες θεραπείες, την **κοινωνική ιατρογένεση** που είναι συνέπεια της «ιατρικοποίησης» της ζωής και την **πολιτιστική ιατρογένεση**, δηλαδή την εξαφάνιση των παραδοσιακών τρόπων αντιμετώπισης του θανάτου, του πόνου και της αρρώστιας. Ας σημειωθεί ότι ο όρος **ιατρικοποίηση (medicalization)** είναι παλαιότερος του βιβλίου του Illich. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη δεκαετία του '60 για να περιγράψει την πράξη του να προσδίδει κανείς ιατρικό χαρακτήρα σε κάτι. Η αντίδραση των γιατρών στο βιβλίο του Ivan Illich υπήρξε έντονη. Κι αυτό ήταν αναμενόμενο, αφού ο Illich αμφισβήτησε την ίδια τη φύση του ιατρικού έργου.
Σήμερα, μετά τρεις δεκαετίες, γίνεται πια αποδεκτό ότι μπορεί οι θέσεις του Illich να ήταν ακραίες, αλλά ο συγγραφέας δεν είχε και τόσο άδικο. **Η οικογένεια του αρρώστου με γενικευμένο καρκίνο στον οποίο δεν μπορεί να προσφερθεί οποιαδήποτε βοήθεια μέσα στο νοσοκομείο, αρνείται να τον πάρει σπίτι του να πεθάνει ήρεμα και αξιοπρεπώς**. Καταστάσεις όπως η φαλάκρα, τα σακουλάκια κάτω απ' τα μάτια, τα μεγάλα αφτιά, η αδυναμία τεκνοποίησης, η στυτική δυσλειτουργία στις μεγάλες ηλικίες και τα γκρίζα μαλλιά θεωρούνται απ' όλο και ευρύτερα στρώματα κοινού μειονεξίες που οφείλουν να αντιμετωπιστούν. Και η βιομηχανία φροντίζει να εξασφαλίζει τις λύσεις. Με το αζημίωτο, φυσικά. Είναι προφανές ότι ο κάτοικος της Νέας Υόρκης και ο κάτοικος της Νιγηρίας διαφωνούν ριζικά μεταξύ τους για το τι είναι υγεία και τι είναι νόσος.

(Πηγή: "Popular Medicine")